

doi: 10.33842/22195203-2026-36-137-53-58

УДК: 37.027.7.378

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАННІ ТА ПРОФЕСІЙНОМУ ЖИТТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Валентина Ляпунова

<http://orcid.org/0000-0002-5658-8128>,

Альона Солонська

<https://orcid.org/0000-0002-7162-553X>*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*

У статті визначено роль емоційного інтелекту в навчальному процесі та професійному житті здобувачів вищої освіти. Зазначено ефективні методи розвитку даного поняття. Описано теоретичні основи емоційного інтелекту та його практичне значення в навчанні та майбутньому професійному житті здобувачів вищої освіти. Висвітлено теоретичні засади концепції: подано визначення поняття «емоційний інтелект», його основні компоненти, історію розвитку ідей у працях зарубіжних та українських науковців. До ключових компонентів емоційного інтелекту віднесено: самоусвідомлення, саморегуляція, соціальна усвідомленість, соціальні навички. Проаналізовано вплив емоційного інтелекту на навчальні результати студентів та його значення для професійної діяльності, а також дієві програми та методики розвитку емоційної сфери в навчальному процесі. Розглянуто різноманітні тести для визначення рівня емоційного інтелекту, програми, спеціалізовані тренінги та методики для його розвитку в навчальних закладах.

Ключові слова: емоційний інтелект; здобувачі вищої освіти; навчання; професійне життя.

Liapunova Valentyna, Solonska Alona. Emotional intelligence in the learning and professional life of higher education students.

The article examines the role of emotional intelligence in the educational process and professional life of higher education students. It outlines effective methods for developing emotional intelligence and substantiates its theoretical foundations and practical significance in students' academic and professional development.

The theoretical framework of emotional intelligence is analysed, including the definition of the concept, its main components, and the evolution of the theory in the works of foreign and Ukrainian scholars. The key components of emotional intelligence are identified as self-awareness, self-regulation, social awareness, and social skills.

The study explores the influence of emotional intelligence on students' academic performance, highlights its importance for professional activity, and reviews effective programs and methods for fostering emotional intelligence within the educational process. Various diagnostic tools for assessing the level of emotional intelligence, as well as educational programs, methods, and training practices aimed at its development in higher education institutions, are also considered.

Keywords: emotional intelligence; higher education students; academic performance; professional development; training programs.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де змінюється структура ринку праці та підходи до навчання, традиційні академічні знання вже не є єдиною умовою успіху. Комунікаційні навички, здатність до взаємодії та управління емоціями стають критично важливими. Емоційний інтелект дозволяє студентам адаптуватися до цих змін і бути більш конкурентоспроможними. Дослідження показують, що емоції відіграють ключову роль у процесі навчання. Студенти, які мають високий рівень емоційного інтелекту, здатні краще долати стрес, розуміти свої емоції, справлятися з негативними переживаннями і дбати про психічне здоров'я, а також ефективніше організувати свій час і підтримувати позитивні стосунки з однолітками та викладачами. Це, в свою чергу, призводить до кращих навчальних результатів. Надалі в професійному середовищі

важливість емоційного інтелекту стає ще вагомішою. Майбутні спеціалісти, які розвивають та вдосконалюють ці навички, можуть краще взаємодіяти з колегами, ефективно вирішувати конфлікти та допомагати у створенні комфортного робочого середовища. Розвиток емоційного інтелекту у студентів може суттєво підвищити їхні шанси на успішне працевлаштування та кар'єрний ріст. У світовій практиці вже існують успішні приклади впровадження програм із розвитку емоційного інтелекту в навчальні заклади. Україна, як частина глобальної освітньої спільноти, також має можливість інтегрувати такі програми, щоб підготувати студентів до викликів сучасного світу. У зв'язку з цим, дослідження ролі емоційного інтелекту в навчанні та професійному житті здобувачів вищої освіти набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку емоційного інтелекту та його впливу на навчання та професійне життя здобувачів вищої освіти присвячено дослідження О. Бермас (вплив соціального та емоційного інтелекту на формування успішних фахівців); Ю. Бреус (модель розвитку емоційного інтелекту студентів соціономічних професій на етапі професійного становлення); Н. Завязкіної, І. Лисенко, І. Полудень (роль емоційного інтелекту в професійному самовизначенні підлітків); Л. Ніколаєва, Д. Чижми (тренінгові технології у розвитку емоційного інтелекту як компоненту особистісної зрілості здобувачів вищої освіти); Д. Ципіної (розвиток емоційного інтелекту студентів-економістів).

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення ролі емоційного інтелекту в навчальному процесі та професійному житті здобувачів вищої освіти; виділення ефективних методів розвитку емоційного інтелекту; опис його теоретичних основ та практичного значення в навчанні та професійному житті здобувачів вищої освіти; розкриття сутності поняття «емоційний інтелект», його основних компонентів та історії розвитку концепції в роботах зарубіжних та українських науковців; аналіз впливу емоційного інтелекту на навчальні результати студентів, його значення для професійної діяльності; виокремлено ефективні програми та методики розвитку емоційного інтелекту в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «емоційний інтелект» вперше було згадано у літературі П. Селовеєм і Дж. Мейером у 1990 році. За їхнім визначенням під емоційним інтелектом розуміють групу ментальних здібностей, які сприяють усвідомленню і розумінню власних емоцій і емоцій оточення. Тобто, емоційний інтелект – це здатність ефективно розбиратися в емоційній сфері людського життя (розуміти емоції людей, використовувати емоції для вирішення завдань, пов'язаних із відносинами і мотивацією) (Завязкіна та ін., 2021, с. 78). За визначенням Д. Гоулмана, який ввів це поняття, «емоційний інтелект» – це здатність розпізнавати, розуміти і управляти своїми емоціями, а також емоціями інших людей. Він же визначив емоційний інтелект як важливий фактор успіху в особистому та професійному житті (Гоулман, 2018, с. 15).

Емоційний інтелект відіграє ключову роль у багатьох сферах життя, зокрема в навчанні (допомагає студентам ефективніше опановувати стрес, покращує їхні навчальні результати і сприяє формуванню позитивних стосунків з однокурсниками та викладачами); у професійній діяльності (високий рівень емоційного інтелекту

сприяє побудові блискучої кар'єри, адже такі співробітники ефективніше взаємодіють у команді, успішніше вирішують конфлікти та управляють стресом); у повсякденному житті (емоційний інтелект покращує якість життя, оскільки такі люди легше долають емоційні виклики і мають більш стійкі стосунки).

До основних компонентів емоційного інтелекту відносять наступні:

- 1) Самоусвідомлення – здатність усвідомлювати свої емоції, розуміти їхній вплив на думки і поведінку. Люди з високим самоусвідомленням можуть розпізнати свої сильні і слабкі сторони, а також розуміти, як їх емоції впливають на інших.
- 2) Саморегуляція – вміння контролювати свої емоції і імпульси. Включає такі якості, як стриманість, самоконтроль, відповідальність. Люди з високим рівнем саморегуляції здатні адаптуватися до змін і зберігати спокій у стресових ситуаціях.
- 3) Соціальна усвідомленість – здатність розуміти емоції інших людей, проявляти емпатію і адекватно реагувати на соціальні сигнали. Це важливо для встановлення здорових міжособистісних стосунків.
- 4) Соціальні навички – вміння взаємодіяти з іншими, ефективно спілкуватися і працювати в команді. Сюди входять навички ведення переговорів, управління конфліктами та надихання інших (Гоулман, 2018, с. 5).

Отже, емоційний інтелект є важливим аспектом особистісного розвитку, який сприяє успіху в навчанні, професійному та повсякденному житті.

Розглянемо історію розвитку концепції емоційного інтелекту в роботах зарубіжних та українських науковців.

Історія розвитку емоційного інтелекту охоплює кілька етапів, які включають наукові відкриття, теоретичні розробки та практичні застосування. Ще з часів античності різні дослідники говорили про емоції та їхній вплив на людей. Ці дослідження стали основою для подальших досліджень психологів, педагогів та філософів ХХ сторіччя.

У 1970-1980-х роках почали активно вивчати емоції та їх вираження. Вчені, зокрема П. Екман, зосередили увагу на невербальних сигналах, що заклало основи для подальшого вивчення впливу емоцій на міжособистісні стосунки. У цей період Г. Гарднер представив концепцію соціального інтелекту, яка стосувалася здатності взаємодіяти з іншими людьми, що пізніше стало основою для розвитку емоційного інтелекту (Котик, 2020, с. 11).

У 1995 році психолог Д. Гоулман у своїй книзі «Емоційний інтелект» популяризував це поняття. Він запропонував модель, що включає такі компоненти, як самоусвідомлення, саморегуляція, соціальна усвідомленість, соціальні навички та мотивація. Його робота привернула широку увагу до значення емоційного інтелекту в навчанні, роботі та повсякденному житті (Гоулман, 2018, с. 5).

У 1990-ті – 2000-ті роки канадські дослідники Дж. Мейєр та П. Селовеї розробили концептуальну модель емоційного інтелекту. Вони також створили тест для оцінки емоційного інтелекту, відомий як MSCEIT (Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test). У цей період почали з'являтися численні дослідження, що підтверджували зв'язок між емоційним інтелектом і успіхом у навчанні, професійній діяльності та психічному здоров'ї.

На початку 1990-х років під впливом західних наукових досліджень, спираючись на дослідження емоцій видатних вітчизняних педагогів (Г. Ващенко, Л. Виготський, В. Сухомлинський), в Україні почали з'являтися перші роботи, присвячені психології емоцій та їх ролі в соціальних відносинах. Психологи та педагоги стали вивчати вплив емоцій на навчальний процес і особистісний розвиток, закладаючи основи для подальшого розвитку концепції емоційного інтелекту (Котик, 2020, с. 11).

З 2000-х років концепція емоційного інтелекту почала активно впроваджуватися в освіту та бізнес. Багато навчальних закладів почали інтегрувати програми розвитку емоційного інтелекту у свої навчальні програми. Корпорації також розробили тренінги та семінари з емоційного інтелекту для своїх співробітників. Наукові дослідження продовжували підтверджувати важливість емоційного інтелекту для лідерства, командної роботи, стресостійкості та загального благополуччя.

У 2000-х роках емоційний інтелект почав активно популяризуватися на теренах України. У 2010-ті роки в Україні зросла кількість наукових досліджень, що вивчали вплив емоційного інтелекту на успішність студентів і професійну діяльність. У цей період почали з'являтися програми і тренінги, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту серед студентів, викладачів та інших педагогічних працівників (Котик, 2020, с. 12).

Сучасний етап, який розпочався у 2020-х роках, характеризується визнанням важливості емоційного інтелекту в українському контексті. Програми розвитку емоційного інтелекту інтегруються в освітні програми, як у вищих навчальних закладах, так і в школах. З'являються

нові ініціативи, які акцентують увагу на важливості емоційного здоров'я та комунікативних навичок. Крім того, в Україні активно запозичують міжнародний досвід у розвитку емоційного інтелекту, проводячи конференції, семінари та тренінги з участю експертів. Це сприяє підвищенню обізнаності про емоційний інтелект та його значення у навчанні та професійній діяльності.

Таким чином, історія розвитку концепції емоційного інтелекту демонструє, як це поняття еволюціонувало від основ психології до важливого елемента освіти та професійного розвитку.

Розглянемо вплив емоційного інтелекту на процес навчання. Емоційний інтелект є ключовим фактором, що суттєво впливає на навчальний процес, формуючи середовище, в якому студенти можуть ефективно навчатися і досягати успіху. По-перше, студенти з високим емоційним інтелектом здатні краще усвідомлювати свої емоції та реакції. Це дозволяє їм визначати, коли вони відчувають стрес, тривогу або радість, і розуміти, як ці емоції впливають на їхнє навчання. Усвідомлення своїх емоцій допомагає адаптувати навчальні стратегії, наприклад, застосувати техніки релаксації перед іспитом.

По-друге, емоційний інтелект сприяє ефективному управлінню стресом. Студенти з високим емоційним інтелектом мають більше стратегій для подолання стресу, таких як медитація чи фізичні вправи. Це дозволяє їм зберігати емоційний баланс і позитивно впливає на їхню продуктивність у навчанні. Здатність справлятися зі стресом підвищує шанси на успішне складання іспитів і виконання проєктів. Також, студенти з високим емоційним інтелектом краще взаємодіють з однокурсниками та викладачами. Їхня здатність розуміти емоційні сигнали інших сприяє розвитку емпатії, що створює позитивну атмосферу в аудиторії. Це особливо важливо для групових проєктів, де ефективна комунікація є ключовим фактором успіху.

Ще одним важливим аспектом є здатність до саморегуляції. Студенти, які вміють саморегулювати свої емоції, можуть уникати імпульсивних рішень, таких як відкладання навчання. Вони здатні планувати свої заняття, дотримуватися графіка і організувати свій час, що підвищує їхню продуктивність. Емоційний інтелект також сприяє підвищенню внутрішньої мотивації. Студенти з розвиненим емоційним інтелектом прагнуть навчатися не лише для отримання високих оцінок, але й через бажання розвиватися та покращувати свої навички. Це створює активну залученість до навчального процесу, що позитивно впливає на їхні

результати. Крім того, емоційний інтелект допомагає зменшити конфлікти в навчальному середовищі. Студенти, які вміють розуміти емоції інших, можуть уникати непорозумінь і негативних ситуацій. Якщо конфлікти все ж виникають, то такі студенти здатні знаходити компроміси і вирішувати проблеми конструктивно, що створює більш сприятливу атмосферу для навчання.

Нарешті, розвиток емоційного інтелекту сприяє покращенню психічного здоров'я студентів. Вміння управляти своїми емоціями та справлятися зі стресом може знизити рівень тривожності та депресії, що позитивно впливає на загальну якість освіти. Студенти, які розвивають емоційний інтелект, здатні створити більш збалансоване життя, в якому навчання, соціальні стосунки та особисті інтереси гармонійно поєднуються.

Таким чином, емоційний інтелект є важливим чинником, що впливає на процес навчання. Але окрім цього, є дослідження, які доводять, що емоційний інтелект є важливим не тільки для навчання, а й для майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти. Серед них можна виокремити низку ґрунтовних досліджень. Зокрема, О. Ларіна акцентує увагу на впливі емоційного інтелекту на професійну діяльність і розвиток лідерських якостей. В її роботах зазначається, що його високий рівень сприяє кращому спілкуванню, управлінню стресом і взаємодії в командах. С. Сотник у своїх дослідженнях розглядає роль емоційного інтелекту в управлінні персоналом. Вона підкреслює, що спеціалісти з високим емоційним інтелектом здатні краще мотивувати співробітників і підтримувати продуктивність команди, що є важливим для кар'єрного зростання. О. Герасимчук акцентує увагу на його важливості в професійній освіті. У своїх публікаціях він вказує на те, що розвиток емоційного інтелекту у студентів може суттєво покращити їхню конкурентоспроможність на ринку праці (Бермас, 2023, с. 6).

Розглянемо детальніше важливість емоційного інтелекту для професійного зростання. По-перше, високий рівень емоційного інтелекту дозволяє професіоналам краще розуміти та взаємодіяти з колегами, керівництвом та іншими оточуючими людьми; чітко висловлювати свої думки, а також активно слухати інших. Здатність розпізнавати емоції інших і адекватно на них реагувати сприяє формуванню позитивних стосунків, що є важливим для роботи в команді та створення продуктивної робочої атмосфери.

По-друге, як і в навчанні, емоційний інтелект допомагає ефективно управляти конфліктами, які

неминучі у будь-якому професійному середовищі. Емоційно інтелектуальні особи здатні конструктивно підходити до вирішення конфліктів, зберігаючи спокій і вибираючи адекватні способи спілкування. Це дозволяє уникати ескалації проблем і підтримувати здорову атмосферу в колективі. Крім того, лідери з високим емоційним інтелектом можуть надихати та мотивувати своїх підлеглих. Лідери з розвиненим емоційним інтелектом краще справляються з викликами, оскільки можуть зберігати емоційну стійкість під час стресових ситуацій.

Також важливо відзначити, що сучасний ринок праці постійно змінюється. Емоційний інтелект допомагає професіоналам адаптуватися до нових умов, приймати зміни та знаходити рішення в нестабільних ситуаціях, зокрема під час воєнного стану. Здатність до адаптації є критично важливою для кар'єрного зростання, адже вона дозволяє успішно справлятися з викликами та використовувати нові можливості. Нарешті, емоційний інтелект сприяє збереженню психічного здоров'я. Професіонали з високим емоційним інтелектом вміють управляти своїм стресом і підтримувати баланс між роботою та особистим життям. Це не лише покращує якість їхнього життя, але й підвищує продуктивність на роботі. Таким чином, емоційний інтелект є важливим чинником для професійного зростання (Бермас, 2023, с. 2).

На сьогоднішній день існує багато різноманітних тестів для визначення рівня емоційного інтелекту та програм, методик, тренінгів для його розвитку в навчальних закладах. Наприклад, «Тест на емоційний інтелект» (EQ-i), розроблений Рувеном Бар-Он, – методика, яка оцінює різні аспекти емоційного інтелекту та надає можливість зрозуміти сильні та слабкі сторони особистості; програма «Social-Emotional Learning» (SEL), розроблена різними авторами, зокрема Даніелем Гоулманом, фокусується на розвитку соціально-емоційних навичок у дітей і підлітків; «Розвиток емоційного інтелекту в школах» – програми, що реалізуються під керівництвом Деніела Гоулмана, який активно пропагує важливість емоційного інтелекту у навчальних закладах; «Школа емоційного інтелекту» – методики, розроблені Томасом Далмейером, які спрямовані на навчання студентів управлінню своїми емоціями.

Багатьма дослідниками, зокрема Л. Ніколаєвим та Д. Чижмою, описано ефективність тренінгових технологій для розвитку емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти. В якості найбільш продуктивних методів розвитку емоційного інтелекту ними запропоновано застосовувати базові методичні

прийоми соціально-психологічного тренінгу (групові дискусії, рольова гра) та засоби арт-терапії (танцювальна терапія, музикотерапія та ін.) (Ніколаєв, Чижма, 2022, с. 35).

Д. Ципіна у своїй роботі описує дискусійний метод як один з ефективних інтерактивних групових методів у процесі розвитку емоційного інтелекту. Дослідниця зазначає, що участь студентів у дискусії дає можливість для пошуку і закріплення еталонів комунікативної поведінки; дозволяє сформувати цілісну культуру діалогу, вміння вести дискусію, зокрема аргументовано доводити власну думку; сприяє створенню атмосфери інтелектуального співробітництва, вихованню поважного і толерантного ставлення до думки опонента, розвитку суб'єктивної активності й вміння слухати. Д. Ципіна у своїй роботі погоджується з думкою Д. Джонсона, що ще одним ефективним засобом формування емоційного інтелекту є рольові ігри, які не тільки сприяють укріпленню різноманітних когнітивних навичок та здібностей, але й забезпечують базу для емоційного та соціального розвитку студентів (Ципіна, 2023, с. 278).

Цікавою є програма тренінгу для студентів, розроблена Ю. Бреус, яка складається з двох блоків («Розвиток внутрішньоособистісного емоційного інтелекту», «Розвиток міжособистісного емоційного інтелекту») та шести занять, які являють собою цілісну систему, спрямовану на актуалізацію здатності до розуміння емоцій та навчання ефективним прийомам управління ними. Кожне заняття розраховане на 4 години та має наступну структуру:

1. Вступна частина: створення сприятливого психологічного простору; вироблення, прийняття засвоєння правил роботи групи; налагодження прямого та зворотного зв'язків; створення ситуації рефлексії. Основними методами роботи є вправи, спрямовані на знайомство, прийняття правил роботи у групі; прояснення очікувань; психогімнастичні вправи та вправи на рефлексію.

2. Основна частина: оцінка рівня поінформованості щодо проблематики; актуалізація проблеми та конкретних завдань для її розв'язання; надання інформації, засвоєння знань; формування умінь, навичок, розвиток здатностей; підведення підсумків щодо змісту роботи. Основними методами роботи є: мінілекції, мозкові штурми, дискусії, індивідуальні вправи, психогімнастика, рольові ігри, елементи арт-терапії.

3. Заключна частина – це оцінка отриманого досвіду, рефлексія заняття у емоційному та змістовному аспектах. На даному етапі

актуальними є вправи на рефлексію та відновлення сил учасників (Бреус, с. 8).

Також часто застосовують вебінари та семінари для надання необхідної інформації студентам стосовно емоцій, конфліктних ситуацій і методів їх вирішення тощо.

Висновки. Емоційний інтелект є ключовим фактором, що суттєво впливає на успіх у навчанні та кар'єрному зростанні. По-перше, високий рівень емоційного інтелекту сприяє розвитку важливих навичок, таких як самоусвідомлення, управління стресом, емпатія та комунікація, що є критично важливими для досягнення успіху в навчальному процесі.

По-друге, розвинений емоційний інтелект допомагає створювати позитивні міжособистісні стосунки з колегами, викладачами та клієнтами. Це важливо для командної роботи і ефективного виконання проєктів, оскільки сприяє кращій взаємодії і розумінню.

Також варто зазначити, що студенти та професіонали з високим емоційним інтелектом мають ефективніші стратегії для подолання стресу. Це позитивно впливає на їхню продуктивність і психічне здоров'я, що особливо важливо в умовах високих вимог та навантажень.

Крім того, лідери з розвиненим емоційним інтелектом здатні надихати та мотивувати свої команди. Вони краще розуміють емоційні потреби своїх підлеглих, що сприяє створенню сприятливої атмосфери для досягнення спільних цілей.

Емоційний інтелект також дозволяє людям ефективно адаптуватися до змін у робочому середовищі, що є особливо важливим в умовах швидких трансформацій на ринку праці. Це вміння знаходити рішення у нестабільних ситуаціях робить професіоналів більш стійкими до викликів.

Інтеграція програм розвитку емоційного інтелекту в навчальні заклади має величезне значення, оскільки вона сприяє формуванню успішних і стійких особистостей, готових до викликів сучасного світу. Високий рівень емоційного інтелекту робить випускників більш конкурентоспроможними на ринку праці, оскільки вони мають необхідні навички для ефективного роботи в команді та управління стосунками.

Таким чином, розвиток емоційного інтелекту є важливим аспектом як навчання, так і професійного життя. Інвестування в емоційний інтелект може призвести до значних покращень у продуктивності, стосунках та загальному добробуті, що, в свою чергу, відкриває нові можливості для професійного зростання та особистісного розвитку студентів.

Список використаних джерел

- Бермас О. М. Вплив соціального та емоційного інтелекту на формування успішних фахівців. Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 березня – 16 квітня 2023 р. Одеса: Гельветика, 2023. С. 41–43.
- Бреус Ю. В. Модель розвитку емоційного інтелекту студентів соціономічних професій на етапі професійного становлення. Електронне джерело. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4943/1/Y_Breus_PEDuP_9_NDL_KL.pdf
- Гоулман Д. Емоційний інтелект (пер. з англ. С. Л. Гумецька). Харків: Виват, 2018. 512 с.
- Завязкіна Н. В., Лисенко І. П., Полудень І. В. Роль емоційного інтелекту в професійному самовизначенні підлітків. Габітус. Психологія особистості. Вип. 27. 2021. С. 77–81. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.27.12>
- Котик Т. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи. Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 192 с.
- Ніколаєв Л. О., Чижма Д. М. Тренінгові технології у розвитку емоційного інтелекту як компоненту особистісної зрілості здобувачів вищої освіти. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Загальна психологія. Історія психології. 2022. Т. 33 (72). № 3. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/06>
- Ципіна Д. Розвиток емоційного інтелекту студентів-економістів в процесі вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови. Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка. 2023. Вип. 61.Т. 3. С. 274–281. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-44>

References

- Bermas, O. M. (2023). The influence of social and emotional intelligence on the formation of successful professionals. In *The role of social and emotional intelligence as the most important soft skills of the 21st century in the educational process: Proceedings of the All-Ukrainian scientific and pedagogical professional development program* March 6 - April 16, 2023. Odessa: Helvetica Publishing House, P. 41-43.
- Breus, Yu. V. Model of emotional intelligence development of students of socio-economic professions at the stage of professional formation. Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4943/1/Y_Breus_PEDuP_9_NDL_KL.pdf
- Houlman, D. Emotional Intelligence (S. L. Humetska, trans.). Kharkiv: Vivat, 512 p.
- Kotyuk, T. (2020). New Ukrainian School: Theory and Practice of Forming Emotional Intelligence in Primary School Students. *Teaching and Methodological Manual*. Ternopil: Aston. 192 p.
- Nikolaiev, L. O., Chyzhma, D. M. (2022). Training technologies in the development of emotional intelligence as a component of personal maturity of higher education students. *Scientific notes of the V.I. Vernadsky TNU. Series: Psychology. General psychology. History of psychology*. 33 (72), 3, 34-40. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/06>
- Tsykina, D. (2023). Development of emotional intelligence of economics students in the process of studying a professionally oriented foreign language. *Current issues in the humanities. Pedagogy*. 61 (3), 274–281. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-44>
- Zaviazkina, N. V., Lysenko, I. P., Poluden, I. V. (2021). The role of emotional intelligence in the professional self-determination of adolescents. *Habitus. Personality psychology*. 27, 77–81. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.27.12>

Відомості про авторів:

Ляпунова Валентина Анатоліївна

lapunova001@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя
Запорізька обл., 69000, Україна

Солонська Альона Артурівна

Solonska_Alona@mspu.edu.ua

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя
Запорізька обл., 69000, Україна

Information about the authors:

Liapunova Valentyna Anatoliivna

lapunova001@gmail.com

Bogdan Khmelnitsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Solonska Alona Arturivna

Solonska_Alona@mspu.edu.ua

Bogdan Khmelnitsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Матеріал надійшов до редакції 17. 01. 2026 р.

Прийнято до друку 13. 02. 2026 р.

Received at the editorial office 17. 01. 2026.

Accepted for publishing 13. 02. 2026.